

ÚSPĚŠNÝ NÁVRAT HUSY VELKÉ (*ANSER ANSER*) NA RYBNÍKY BOHDANEČSKA

Successful comeback of greylag goose (*Anser anser*) to Bohdaneč fishponds

Ladislav ŠTANCL a Helga ŠTANCLOVÁ

1. ÚVOD

Jak vyplývá z četných údajů, byla husa velká (*Anser anser*) v minulosti běžným obyvatelem rybníků Pardubicka. V době rozkvětu pardubického rybníkářství byla její vejce hromadně vybírána ke konzumním účelům.

Pro první polovinu XX. století zpracoval výskyt husy velké na Pardubicku MUSÍLEK (1946). Podle něho zde v této době nikde nehnízdila, byla dokonce řidká i na tahu. Dále uvádí údaj Bělohávkův, že zde měla hnízdit asi do 50. let XIX. století, později již jen protahovala.

2. VÝSLEDKY

2.1. Výskyt po roce 1945

Po roce 1945, kdy jsme zde začali provádět výzkum vodních ptáků, nebyla husa velká hojná ani na tahu. Počet protahujících hus se začal zvyšovat kolem roku 1960, kdy zde byla v podzimních měsících pozorována i hejna 60 - 120 ex., nejvíce v jednom dnu 300 - 350 jedinců. S tím zřejmě souviselo i pozdější prokázané hnízdění na Bohdanečsku v letech 1961 - 1970.

2.2. Prokázaná hnízdění a výskyt v hnízdní době v letech 1961 - 1970

Po více jak 100 letech zahnízdila opět na rybnících Bohdanečska v roce 1961. Výskyt na tomto území po roce 1945 jsme zpracovali v několika regionálních pracích (ŠTANCL, 1968, 1973, ŠTANCL et ŠTANCLOVÁ, 1974, 1977 a souhrn do roku 1980 ŠTANCL et ŠTANCLOVÁ, 1987 - nebudeme dále uvádět). Ve své práci o změnách v této oblasti uvádíme husu velkou jako druh s ojediněle známým hnízděním (ŠTANCL et ŠTANCLOVÁ, 1986). Z těchto let máme v záznamech větší počet pozorování z kritické doby, t.j. mezi IV. - VI. Za prokázané hnízdění uvádíme však pouze pozorování rodin.

Rok 1961: na r. „Skříň“ u Bukovky 4.IV. 6 a 2 ex., 27.IV. 8 ex.

na r. „Sopřeč“ 14.IV. pár, 15.IV. 6 pelicháčů, 15.VII. 4 a 2 ex.

na r. „Bohdaneč“ 15.VII. 4 ex. a na r. „Rozhrna“ 18.VII. pár

Rok 1962: na r. „Bohdaneč“ 3.IV. pár a potom IV.-V. 2 páry

Rok 1963: osamocený sameček 28.IV. (samička patrně sedí) r. „Matka“ u Bohdanče

Rok 1964: na r. „Skřín“ 1 ex. 3.IV. a na r. „Sopřeč“ pár 26.IV.
na r. „Bohdaneč“ od 30.IV. po několik dnů pozorován pár
na bažince u Dolan a 24.V. pozorována na rybníce skupina, ve které bylo 11 pull.

Rok 1965: nepozorováni

Rok 1966: pár a 1 ex. na r. „Bohdaneč“ (29.IV. 1966)

Rok 1967: t.r. nás upozornil p. Svoboda, důchodce z Pardubic na výskyt rodiny
se 4 mladými na r. „Černý Nadýmač“. Tento údaj jsme si později ověřili. Rodina
byla později pozorována na přeletu na rybnících v okolí, dokonce i na rybnících u
Volče (KRATOCHVIL in litt.).

Rok 1968: opět na „Černém Nadýmači“ rodinka o 4 pull. V tomto případě se
jednalo o poslední hnízdní údaj v tomto období.

2.3. Výskyt po roce 1970

Přesto, že jsme doufali, že by to mohl být základ pro založení stálé populace,
nestalo se tak. Naopak, pozorování v hnízdní době jsou po roce 1970 velice
vzácná:

Rok 1971: 28.V. přiletělo 7 ex. na r. „Skřín“

Rok 1978: 24.IV. pozorovali Bártl a Hříbek 4 ex. na r. „Bohdaneč“ (SKLENÁŘ,
1982)

Rok 1979: na r. „Strašov“ jsme pozorovali osamocené housera s červeným
límcem a kroužkem na pravé noze (30.4.). Normální kroužek měl na noze levé.
Byl to pták límcovaný na rybníku u Lednice.

2.4. Pokus o znovuosídlení husy velké na Bohdanečsku

Přestože jsme po roce 1960 získali doklad o vyhníždění husy velké, snažili jsme
se vytvoření stálé populace podpořit vysazením dovezených housat. Za tímto
účelem jsme několikrát dovezli vejce i malá housátka z jihomoravské populace.
Vejce nám laskavě převzali do líhně pracovnice státního rybářství v Lázních Boh-
daneč. Předpokládali jsme, že pokud by tato housata byla umístěna v kachňárně na
rybníce a byla zde odchována, mohlo by dojít k tomu, že by si později mohla najít
partnery a zahnízdit zde, a tím založit stálou populaci. Nepočítali jsme ale s tím, že
tato housata budou příliš krotká. Přesto, že ženy zaměstnané v kachňárně se
ochotně o housátka staraly, nebyly naše pokusy úspěšné. Většinou se husy ztra-
tily se začátkem lovu na kachny. Pouze v jednom případě žila samice 2 sezóny.
Ta se příliš nevzdalovala z kachňárny a v druhém roce i zahnízдила. Měla ale
neoplozená vejce a později se také ztratila.

Náš poslední pokus o osídlení jsme provedli v roce 1980. Dne 10.VI. se nám při
končení odchytu hus na rybníku Nesyt u Sedlece podařilo chytit 2 mládčata, která
již nebyla úplně závislá na péči rodičů, ale ještě nebyla tak vyspělá, aby převezení
na vzdálený rybník nebylo možné. Tato 2 housata jsme ještě toho dne dovezli
domů. Nejprve jsme je chtěli pustit v zahradě, zde je odchovat a nechat uletět. Po
zhodnocení příčin našeho předchozího neúspěchu jsme dospěli k závěru, že hlav-
ní byla asi přílišná krotkost odchovaných hus. Rozhodli jsme se proto, že je ihned
vypustíme na rybník, aby si na lidi nezvykla. Housata ihned zaplavala do rákosí

a od té doby až do doby vzletnosti jsme se s nimi nesetkali.

V duchu jsme sice měli obavy z toho, jaké nebezpečí je samotné bez rodičů
očekává. Ale jak se později ukázalo, byly naše obavy zbytečné. Ještě téhož srpna
jsme obě husy pozorovali na rybníce Sopřeč.

V příštím roce jsme je zde v hnízdním období nepozorovali. Ani v letech 1982 - 83
jsme husy nepozorovali, ale husy jsou plaší ptáci a tak zastihnout tak malý počet
na takovém prostoru jako je Bohdanečsko je náhoda. Až v roce 1984 se zvýšil
počet pozorování. Od konce IV. jsme 3 ex. pozorovali na r. Sopřeč, 2.V. pár na r.
Strašov a jinde. Husy v tomto období hnízdily na r. Sopřeč, kde jsme 4.V. 1987 již
zastihli 3 samotné páry, pasoucí se na louce. V roce 1988 populace na r. Sopřeč
zesílila a v květnu jsme zde pozorovali až 7 ex. najednou. V témže roce také na r.
Bohdaneč hnízdilo více párů a na rybnících u Bukovky byli pozorováni 4 adultní
jedinci, z nichž nejméně 1 pár odchovával mladé.

V zimě 1989 - 90 byl vyhrnut r. Sopřeč a tím byla zničena hlavní část hnízdišť.
Husy ale přežily na dalších rybnících. V roce 1992 vyhnízdily na r. Strašov a
10.V. již zde vodily 4 housata. Na r. Rozhrna zahnízдили v tomto roce 2 páry a
ještě 20.IX., po hlavní lovecké sezóně zde bylo 2 + 5 juv. a 2 + 2 juv. ex. V zimě
1992 - 93 byl i tento rybník vyhrnut.

Nakonec stojí ještě za zmínku jedno pozorování protahujících husí. Dne 11.III.
1991 za stálého kejhání, přeletělo nízko nad zemí nad obcí Rohovládova Bělá
několik set husí v jednom houfu. Přeletovaly ve frontě asi 3 km dlouhé a několik
desítek metrů široké! T.r. zde ještě 27.VI. přeletěl houf asi 90 ex.

3. SOUHRN

Husa velká (*Anser anser*) byla v minulosti na Bohdanečsku jedním z nejhojnějších
vodních ptáků. Hnízdila zde asi do poloviny 19. století.

V první polovině 20. století se zde již vyskytovala pouze v době tahů, hlavně na
podzim. Až do 60. let tohoto století nebylo zaznamenáno hnízdění. Teprve mezi
lety 1960 - 1970 zahnízдила podle pozorovaných rodin, nejméně 4x.

Přes naši snahu po roce 1960 o založení stálé populace, jsme neměli úspěch.
Teprve vysazením dvou mladých, které jsme v roce 1980 dovezli z jižní Moravy,
se zde vytvořila populace, která v současné době obsadila všechny vhodné rybní-
ky i mimo oblast vysazení.

SUMMARY

Two young greylag geese originating from South Moravia were planted out in the
Bohdaneč fishpond region in 1980, a base a population which has nowadays
peopled almost all suitable lakes also
outside the area.

LITERATURA

MUSÍLEK, J., 1946: Ptactvo Pardubicka. Pardubice: 126.

SKLENÁŘ, J., 1982: Obratlovci Státní přírodní rezervace Bohdanečský rybník a ryb-
ník Matka. Acta Musei Reginaehradecensis, XVII: 232.

ŠTANCL, L., 1968: Ptactvo rybníka Sopřeč. Acta Musei Reginaehradecensis, IX: 162.

ŠTANCL, L., 1973: Ptactvo Státní přírodní rezervace Bohdanečský rybník a rybník Matka. Acta Musei Reginaehradecensis, XIV: 133.

ŠTANCL, L., ŠTANCLOVÁ, H., 1974: Ptactvo rybníků v okolí Bukovky u Lázní Bohdanče (o.Pardubice). Acta Musei Reginaehradecensis, XV: 133.

ŠTANCL, L., ŠTANCLOVÁ, H., 1977: Ptactvo rybníka Černý Nadýmač u Habřiny Vlčí a v jeho okolí (o.Pardubice). Zprávy MOS, 19 (XXXV): 21 - 22.

ŠTANCL, L., ŠTANCLOVÁ, H., 1986: Dlouhodobé změny ve složení a hustotě osídlení ptactva Bohdanečské kotliny a širšího okolí. Zprávy MOS, 44: 38.

ŠTANCL, L., ŠTANCLOVÁ, H., 1987: Ptactvo Pardubicka II. Bohdanečsko. Pardubice: 20.

ADRESA AUTORŮ:

Ladislav Štancl, Helga Štanclová
533 43 Rohovládova Bělá 43